

DUCHOVNÍ JAKO OPRAVNĚNÁ ÚŘEDNÍ OSOBA PŘI UZAVÍRÁNÍ SŇATKU

LUCIA MADLEŇÁKOVÁ

Právní fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Abstract in original language

Tento příspěvek pojednává o postavení duchovního církve v procesu uzavírání manželství, a to také v souvislosti s jeho vztahem ke své církvi. Zabývá se především charakteristikou duchovního jako oprávněné úřední osoby, tedy zejména jeho úkoly v rámci výkonu veřejné správy. Z toho pak vyplývá možnost procesního postupu v případě nečinnosti duchovního a otázka případné náhrady škody.

Key words in original language

církev, sňatek, matriční úřad, zvláštní práva církví, duchovní, oddávající, církevní autonomie

Abstract

This paper deals with the role of the Church in the process of spiritual marriage, also in connection with his relationship to his church. It mainly deals with characteristics of wedding priest as a public officer, namely his tasks within the public administration. It then follows the possibility of procedure in case of inaction of wedding priest and the question of possible compensation.

Key words

church, marriage, register office, special rights of churches, clergyman, wedding priest, autonomy of church

1. ÚVOD

Při úvahách nad zvláštním právem církví uzavírat sňatky s důsledky pro státní právo je nutno se nejdříve zabývat samotným vztahem oddávajícího duchovního k jeho vlastní církvi, která jej oddáváním pověřila, na dalším místě se pak nutno zabývat samotným postavením duchovního v procesu uzavírání sňatku. Tam totiž figuruje s jasným veřejnoprávním úkolem, který bude dále podrobně rozebrán. Právo uzavírat sňatky je také v literatuře v největší míře považováno za právo veřejnoprávní povahy, v dalším textu se tak budu snažit tyto veřejnoprávní prvky onoho práva odhalit a charakterizovat.

2. POSTAVENÍ DUCHOVNÍHO V CÍRKVI

Duchovní církve je ve zvláštním smluvním poměru k církvi, kterýžto poměr je připodobitelný obecnému vztahu pracovnímu, je však upraven církevními předpisy. Ve většině odborné literatury je tento poměr nazýván poměrem

služebním. Na úrovni vztahu duchovního k církvi se však nejedná o poměr, který by se řídil kterýmkoliv právním předpisem státu, ale je upraven primárně vnitřními předpisy církve. Vnitřní normy církve zejména stanovují specifické podmínky pro možnost získat postavení duchovního a tyto podmínky se většinou nevztahují pouze na samotný výkon „práce“ duchovním, ale i s ohledem na povahu slova „služba“ se týkají také osobního života duchovního.¹ Věcí vnitřních předpisů je také určení, které osoby budou za duchovního považovány a o této skutečnosti musí církev stát informovat v základním dokumentu, který předkládá při registraci.² Vnitřní předpisy církve dokonce v některých případech vylučují použití zákoníku práce či jakéhokoliv jiného právního předpisu státu.

Povahou služebního poměru duchovního se zabýval také Nejvyšší správní soud (dále také "NSS") ve svém rozhodnutí ze dne 7. 7. 2006, sp. zn. 6 Ads 34/2005³, kdy bylo nutné provést onu charakteristiku „služebního“ poměru duchovního pro posouzení, zda jej lze podřadit ustanovením zákona o veřejném zdravotním pojištění. NSS v tomto rozhodnutí upozornil na to, že služební poměr duchovního církve nelze zaměňovat se stejným termínem, který používá právní řád státu, tedy zejména se služebním poměrem vojáků z povolání, či příslušníků Policie ČR a jinými. Na druhou stranu nelze v případě poměru duchovního mluvit ani o poměru pracovním, i když některé vnitřní předpisy církvi při úpravě poměru duchovních operují se stejnou konstrukcí tohoto poměru, jaká je obsažena v zákoníku práce. Nicméně, soud postuloval důležitou zásadu, a to, že poměr duchovního k církvi lze posuzovat podle zákona o veřejném zdravotním pojištění tehdy, kdy se církev chová jako zaměstnavatel, byť jej za zaměstnanecký poměr vnitřně neoznačí.⁴

Z uvedeného lze vyvodit rys autonomie církví v případě vztahu k duchovním, a to svobodu církve ve stanovení samotného charakteru vztahu ke svým duchovním. Tak církev, která se nebude chovat jako zaměstnavatel, tedy nebude chtít plnit vůči státu povinnosti zaměstnavatele v oblasti sociálního zabezpečení, nebude ani povinna tyto povinnosti plnit. Bude pak na samotném duchovním, aby tyto povinnosti plnil, tedy nebude na něj nazíráno, jako by byl zaměstnán. Naproti tomu, církev, která si bude plnit svoje povinnosti zaměstnavatele, bude za něj považována také státem v oblasti sociálního zabezpečení. Tato část autonomie církví tak znamená,

¹ Viz např. KOLÁŘOVÁ, Marie. Služební poměr duchovních církví a náboženských společností. *Právní rozhledy*, 2011, č. 6, s. 211 an.

² Shodně rozhodnutí NSS ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 5 As 25/2005.

³ Stejně tak v případě rozhodnutí NSS ze dne 7. 7. 2006, sp. zn. 6 Ads 33/2005.

⁴ Ke srovnání rozhodování ústavních soudů ČR a SR viz PŘIBYL, Stanislav. Vnitrocírkevní autonomie v rozhodování ústavních soudů České republiky a Slovenské republiky o služebním poměru duchovních. *Revue církevního práva*, 2005, č. 1. s. 40 – 55.

že je na církvi, jaký charakter určí svému vztahu k duchovním, tedy zda bude mít tento vztah charakter zaměstnanecký, či ne. Z takové charakteristiky bude pak vyplývat také povinnost vůči státu plnit závazky ze sociálního zabezpečení.

Je však na místě otázka, zda se výše uvedený závěr NSS změní přijetím zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi⁵, a to po uplynutí 17 let, ve kterých bude ještě stát přispívat církvím na platy duchovních. NSS totiž při tvorbě výše uvedeného závěru o charakteru vztahu duchovního k jeho církvi vycházel z premisy, že financování, které stát poskytuje církvi, již bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštních práv (mezi něž patřilo také oprávnění být financována státem), zahrnuje také příspěvek na odvody do sociálního zabezpečení. Na druhé straně není možné přehlížet fakt, že autonomií nedisponují pouze církve, jimž bylo přiznáno právo být financovány ze státního rozpočtu. Omezením placení odvodů do sociálního zabezpečení pouze na církve financované státem bychom konstatovali, že církve bez přiznaného výkonu zvláštních práv nemohou vystupovat jako zaměstnavatelé ve vztahu ke svým duchovním, což však jistě nemělo být výsledkem rozhodnutí NSS. Lze tak dovozovat, že přijetím zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi se nemění nic na možnosti církví vystupovat jako zaměstnavatelé vůči svým duchovním a tím pádem plnit povinnosti spojené se sociálním zabezpečením těchto duchovních. Je však věcí autonomie církve, zda bude jako zaměstnavatel vůči svým duchovním ochotna vystupovat.⁶

Postup církví při jmenování a odvolávání duchovních včetně seznamu označování duchovních má povinnost předložit jako součást návrhu na registraci každá církev, která se o registraci uchází. Tyto náležitosti návrhu jsou pak předmětem zkoumání registrujícího ministerstva, kdy stát pro futuro souhlasí s takto nastavenými pravidly a dál již do tohoto procesu zasahovat nebude respektujíc autonomii církví.

Postavení duchovního však v každé církvi znamená určitý status člena církvi. Proto odvolání z takového postavení nemusí být členem církve vždy vnímáno pozitivně. Ústavní soud a Nejvyšší soud řešily hned od počátku samostatné České republiky několik případů duchovních, které měly napříště vymezit onu tenkou hranici mezi autonomií církve a možností soudního přezkumu aktu církve.

Základním soudním sporem, který prošel několika stadii a řešil několik různých problémových otázek, aby dospěl až k Evropskému soudu pro

⁵ Zákon č. 428/2012 Sb.

⁶ Jak správně praví P. Molek: proti propuštění ze služebního poměru jednotlivce na tomto světě soudy neochrání. MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 88.

lidská práva (dále také "ESLP")⁷, byl spor duchovních Církve československé husitské s jejími duchovními, manžely Dudovými. Rozhodnutí jednotlivých soudů, zejména Ústavního (dále také "ÚS") a Nejvyššího soudu (dále také "NS") předznamenala budoucí přístup soudní moci ke sporům týkajícím se vztahu duchovních k církvi a nastavila hranici autonomie církve, tedy hranici možnosti přezkumu rozhodnutí církve státními soudy. Prvním důležitým rozhodnutím v tomto sporu byl nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 1997, sp. zn. I. ÚS 211/96, ve kterém Ústavní soud připodobnil služební poměr duchovních církve k pracovněprávnímu poměru, nicméně umožnil soudní přezkum pouze těch aspektů onoho poměru, které mají majetkoprávní povahu⁸ (v daném případě náhrada mzdy), jelikož zde vystupuje do popředí jejich soukromoprávní charakter.⁹ Jako prejudiciální otázku v tomto případě pak může soud posoudit, zda služební poměr trvá, či ne. A to bez zásahu do autonomie církve. Rozhodování o dalším trvání služebního poměru jako meritum věci je však již zásahem do autonomie církve.

V navazující kauze, kdy se manželé dožadovali soudního deklaratorního rozhodnutí o tom, že jejich služební poměr k církvi trvá, měl Nejvyšší soud za to, že k takovému vyslovení mají soudy pravomoc.¹⁰ Mají totiž možnost zkoumat, zda služební poměr byl ukončen aktem, který je v souladu s vnitřními předpisy církve.¹¹ I když měl NS za to, že takovým rozhodnutím jedná v souladu s výše uvedeným nálezem ÚS, samotný ÚS byl jiného názoru. Nálezem ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3597/10 rozhodnutí NS zrušil. Konstatoval v něm, že deklaratorně o trvání služebního poměru soudy rozhodovat nemají pravomoc.¹²

Druhá série rozhodnutí nejvyšších soudů se týkala Židovské obce v Praze a jejích funkcionářů. Zde nejdříve rozhodoval Nejvyšší soud rozhodnutím ze dne 29. 5. 2006, sp. zn. 28 Cdo 1271/2006 o určení neplatnosti konání a rozhodnutí schůze členů, na které byli ze svých funkcí odvoláni. NS zde

⁷ Ten o sporu rozhodl dne 30. 1. 2001, stížnost č. 40224/98 tak, že stížnost zamítl z důvodu nevyčerpání všech opravných prostředků podle vnitrostátního práva.

⁸ Nutno však odlišovat majetkové nároky žalobců vůči žalované církvi a majetkovým nárokům žalobců vůči státu vyplývajících z jednání církve. Tak vyslovil Ústavní soud SR, že z autonomie církve vyplývá vyloučení odpovědnosti státu za jednání subjektů církve při uplatňování vnitřních předpisů vůči jejím členům. Viz usnesení ÚS SR ze dne 10. 10. 1995, sp. zn. II. ÚS 128/95.

⁹ Stejně stanovisko vyslovil také slovenský Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 31. 1. 2001, sp. zn. III. ÚS 64/00.

¹⁰ Toto vyslovil v rozsudku ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1487/2003.

¹¹ Přitom NS obdobně, jako v uvedeném případě, judikoval například i v rozhodnutí ze dne 11. 9. 2008, sp. zn. 21 Cdo 702/2007.

¹² Shodně judikoval v usnesení ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. III. ÚS 136/2000.

deklaroval, že soudy k rozhodnutí ve věci nemají pravomoc, jelikož jde o vnitřní sféru církve, a to ani tehdy ne, když samotná církev nemá ve své vlastní struktuře orgán soudního typu, který by mohl navrhovaný spor vyřešit. Uvedenému názoru přisvědčil i ÚS, který ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí NS odmítl.¹³

Možnost přezkoumávání trvání služebního poměru duchovního jako prejudiciální otázky, avšak ve správním řízení, byla řešena rozhodnutím NSS ze dne 7. 7. 2006, sp. zn. 6 Ads 34/2005. NSS se ztotožnil se závěrem učiněným soudy již dříve, tedy že trvání služebního poměru lze přezkoumávat pouze jako prejudiciální otázku, jinak řečeno, že si tuto okolnost může i správní orgán posoudit dle vlastního úsudku, nicméně, upozornil na korektní používání správního řádu v případě, kdy soudem bylo zastaveno řízení o určení, že služební poměr trvá a věc byla postoupena orgánu církve, který o tom má rozhodnout. V takovém případě si totiž správní orgán nemůže úsudek o této otázce učinit sám, ale musí přerušit řízení a vyčkat na rozhodnutí orgánu církve, jemuž byla věc postoupena. Pouze neprobíhalo-li by řízení, jehož předmětem by bylo zodpovězení této otázky, mohl by si správní orgán o otázce utvořit úsudek sám. Správní orgán tak a priori může posuzovat trvání služebního poměru duchovního jako předběžnou otázku v řízení, které vede, avšak musí dbát procesních předpisů.

3. POSTAVENÍ DUCHOVNÍHO V PROCESU UZAVÍRÁNÍ SŇATKŮ

Základními normami pro uzavření platného manželství je jednak zákon o rodině¹⁴ a také zákon o matrikách, jménu a příjmení¹⁵. Zákon o rodině stanoví v § 4a odlišné požadavky na církevní sňatek, přičemž dodává, že k jeho uzavření musí být splněny i další podmínky stanoveny zákonem o rodině. Prvním rozdílem mezi sňatkem tzv. civilním a církevním je v tom, že církevní sňatek je uzavírán před orgánem církve, a to konkrétně před osobou církví k tomu pověřenou.¹⁶ Který orgán bude v církvi k uzavírání sňatku příslušný a jaké podmínky musí člen církve splnit k tomu, aby mohl být církví pověřen k takovému úkonu, je autonomní záležitostí každé církve tak, jak o tom bylo pojednáno výše. Z uvedeného lze dovodit, že na pověřence církve se nebude uplatňovat povinnost splnit podmínky pro funkci matrikáře (občanství ČR, zaměstnanecký poměr k obci a složená odborná zkouška či zkouška zvláštní odborné způsobilosti). Při samotném

¹³ Usnesení ÚS ze dne 17. 1. 2007, sp. zn. I. ÚS 611/06. Stejný závěr byl opět přijat rozhodnutím NS ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3049/2006.

¹⁴ Zákon č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Zákon č. 301/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ K tomu viz např. KOLÁŘOVÁ, Marie. Povaha vnitřních předpisů církve. Právní rozhledy, 2012, č. 2. s. 54 an.

prohlášení nemusí být přítomna další osoba (kromě svědků a oddáváných), tedy není vyžadována přítomnost samotného matrikáře. Mohlo by se tak zdát, že na místě nebude přítomen nikdo, kdo by ověřil, zda byly splněny všechny podmínky pro uzavření manželství a zda budoucí manželé projevili svou vůli svobodně, jasně, srozumitelně a ústně. Bez přítomnosti matrikáře, či osoby, která by splňovala podmínky pro výkon funkce matrikáře, by bylo možné tvrdit, že stát ponechává čistě na vnitřních normách církve samotný proces vzniku manželství bez jakéhokoliv státního dozoru. Tak tomu však není.

Stát totiž beze všeho neuznává jakýkoliv obřad provedený před orgánem církve, o kterém církev prohlásí, že zde byl uzavřen sňatek. Státní právo totiž upravuje několik náležitostí, které musí být splněny před a po sňatku k tomu, aby stát uznal, že před orgánem církve byl uzavřen sňatek platný také v právním systému státu. K tomu slouží na prvním místě matričním úřadem dopředu poskytnuté osvědčení, které budoucí manželé předkládají oddávajícímu (tedy pověřenému členu církve), které obsahuje konstatování, že snoubenci splňují všechny zákonné podmínky pro uzavření manželství. Toto osvědčení nemůže být starší tří měsíců. Z uvedeného vyplývá hned několik důsledků. Jednak lze konstatovat, že snoubenci, kteří hodlají uzavřít církevní sňatek, musí splňovat podmínky pro jeho uzavření jednak dané státním právem, jednak dané vnitřními normami církve, chtějí-li, aby tento sňatek měl následky i pro právní řád státu. Autonomie církví tak v tomto směru sahá pouze tam, kde stát není oprávněn stanovovat přímo podmínky církvi pro její obřad sňatku, nicméně nařizuje, že pro právní následky musí být splněny podmínky dané státem bez ohledu na podmínky dané církví. Jinak řečeno, odporovala-li by některá z podmínek daných státem podmínce dané církví, pro právní řád podmínka daná státem převáží. Tedy buď nebude sňatek uzavřen vůbec, jelikož snoubenci nemohou splnit státní podmínku, která se přičí podmínce církevní, nebo sňatek uzavřen bude, pokud církev akceptuje podmínku státní namísto podmínky církevní.

Předávané osvědčení je vydáváno matričním úřadem, který na základě dodaných informací osvědčí bezesporně skutečnosti a to ty, že snoubenci splňují všechny podmínky státu k uzavření manželství. Pro církevní normy tak toto osvědčení nemusí mít pražádné hodnoty. Nicméně, chce-li církev, aby její obřad, tedy uzavření manželství, mělo právní následky (tedy nejen následky vnitrocírkevní), musí být toto osvědčení dodáno a bez něj je manželství nulitní. Samotné osvědčení tak má zcela zásadní povahu, když bez něj nebude mít uzavřené manželství žádné právní účinky. Podle § 17a odst. 3 zákona o rodině totiž manželství vůbec nevznikne, pokud nebylo předloženo toto osvědčení. Účelem tohoto aktu orgánu veřejné moci je na jedné straně prokázání církvi, že takto uzavřené manželství bude mít právní následky, na druhé straně prohlášení státu, že zákonné podmínky k uzavření manželství byly splněny. V tom je povaha osvědčení zcela namístě, navíc také proces vydávání tohoto aktu je procesem korespondujícím s vydáváním právních aktů ve formě osvědčení. Nicméně, zásadní důsledky, které nevydání osvědčení vyvolává, tedy že k uzavření manželství vůbec nedojde,

resp. že takto uzavřené manželství je nulitní, povahu osvědčení vůbec nesleduje. To, jako akt s minimálními právními důsledky, by vůbec takto silný výsledek vyvolávat nemělo, když navíc bereme v úvahu, že nevydání osvědčení způsobuje nejtěžší vadu aktu, a tedy nulitu.

Druhou podmínkou je dodání orgánem církve, před kterým došlo k uzavření manželství, do tří pracovních dnů od sňatečního obřadu zpět matričnímu úřadu protokol o uzavření manželství s náležitostmi, které stanovuje zákon o matrikách, tedy právní předpis státu.

Pro přehlednost je vhodné si proces uzavírání manželství, jako čistě soukromoprávního úkonu, rozebrat podrobně a rozčlenit si jej na jednotlivá stadia. Ve stadiu, které předchází samotnému uzavření manželství, je nutné vyplnit na matričním úřadě tiskopis nazvaný jako Dotazník k uzavření manželství¹⁷ a k němu doložit rodný list, osvědčení o státním občanství, informaci o trvalém pobytu, informaci o osobním stavu, případně rozhodnutí soudu o rozvodu. Tento tiskopis a uvedené dokumenty musí předložit každý snoubenec bez ohledu na to, zda bude uzavírat sňatek civilní, či církevní. K církevnímu sňatku však ještě potřebují snoubenci předložit oddávajícímu osvědčení o tom, že splňují podmínky. Osvědčení nemá žádné náležitosti stanovené jak zákonem, tak vyhláškou, lze jej proto považovat za krátký text matričního úřadu o tom, že snoubenci splnili podmínky.

Ve stadiu samotného uzavírání sňatku je nutné učinit prohlášení o tom, že snoubenci spolu vstupují do manželství. Prohlášení je činěno před oddávajícím, jímž je u civilního sňatku starosta, místostarosta či člen zastupitelstva a za přítomnosti matrikáře, u církevního sňatku pouze za přítomnosti oddávajícího. Prohlášení je nutno učinit v přítomnosti dvou svědků.

Po aktu uzavření manželství je nutno podepsat Protokol o uzavření manželství, který podepisuje oddávající, manželé, svědci a matrikář v případě civilního sňatku. Protokol obsahuje všechny údaje, které obsahoval Dotazník a dále se tam uvedou údaje o svědcích a o tom, že manželé prohlásili, že vstupují do manželství a další skutečnosti. Matrikář zde, jako zástupce orgánu veřejné moci, jinak řečeno úřední osoba, osvědčuje svým podpisem vše, co je v protokolu uvedeno. Protokol tak lze považovat v rámci forem činnosti za osvědčení. Osvědčovací funkci nepřítomného matrikáře v případě církevního sňatku tak plní samotný oddávající, který je pověřen orgánem církve. On sám tak vydává osvědčení o skutečnostech tam uvedených. Má tak stejné postavení jako matrikář, tedy je úřední osobou, provádějící veřejnomocenský akt.^{18, 19} Takové postavení

¹⁷ Jeho náležitosti jsou stanoveny prováděcí vyhláškou ministerstva vnitra č. 207/2001 Sb, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Nicméně, nemusí splňovat zákonné podmínky pro výkon funkce matrikáře.

oddávajícího má správně právní důsledky. Nedodání protokolu sice nemá dopad na platnost uzavřeného manželství, avšak určitou funkci přece jenom plní. Na základě protokolu totiž matriční úřad zapíše rozhodné skutečnosti do knihy manželství. Protokol je tedy podkladem, na základě něho učiní matriční úřad úkon zápisu do matriky. Jinak řečeno, bez protokolu matriční úřad do matriky nic nezapíše, takže uzavření manželství nebude vedeno v relevantní státní evidenci, což může mít další následky pro manžele. I když tedy protokol nemá dopad na platnost manželství, určité právní následky přeci jen vyvolává, proto dle mého nevydává-li oddávající osvědčení o uzavření sňatku, lze se jeho vydání domáhat nástroji na ochranu proti nečinnosti správního orgánu podle správního řádu a také ve správním soudnictví. Církev tak bude v daném řízení vystupovat jako správní orgán²⁰ a oddávající jako oprávněná úřední osoba.

V souvislosti s výkonem veřejné správy církví je pak namísto otázka odpovědnosti za škodu, a to za nesprávný úřední postup spočívající v nečinnosti oddávajícího. Je-li duchovní v postavení úřední osoby, pak je nutno se zabývat tím, kdo bude povinnou osobou v případě škody způsobené nesprávným úředním postupem duchovního. Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále také Z odpŠk) činí odpovědným za takto spáchanou škodu stát nebo územní samosprávné celky. Tak je stát odpovědný za škodu způsobenou při výkonu státní moci a územní samosprávné celky jsou odpovědny za škodu způsobenou při výkonu jejich samostatné činnosti. Je vhodné si povšimnout, že zákon nepočítá s odpovědností veřejnoprávních korporací, ale odpovědnými činí pouze územní samosprávné celky. Proto v tomto ohledu není účelné se vůbec zabývat tím, zda je církev veřejnoprávní korporací, ale je podstatnější zkoumat, jakou povahu má činnost, kterou vykonává. I když na druhou stranu si nelze nevšimnout, že Z odpŠk preferuje spíše institucionální pojetí odpovědné osoby před funkčním.

Tak stát odpovídá za škodu, kterou způsobily státní orgány, právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena (nahrazované také pojmem "úřední osoby") a územní samosprávné celky, pokud ke škodě

¹⁹ R. Gyuri však tento úkon za veřejnomocenský úkon nepovažuje. Dle něj tento úkon osvědčení souhlasného prohlášení manželů, že společně vstupují do manželství, mocenský charakter nemá. S uvedeným však nemohu souhlasit. Viz GYURI, Róbert. Verejnoprávna subjektivita cirkví a náboženských spoločností na Slovensku. *Revue církevního práva*, 2013, č. 1. s. 43.

²⁰ Dle mého zde bude církev spadat pod tu část definice správního orgánu obsaženou ve správním řádu, která hovoří o právnické osobě, která vykonává působnost v oblasti veřejné správy. Totiž ne duchovnímu církve, ale samotné církvi byla přiznáním práva uzavídat církevní sňatky svěřena pravomoc ověřovat namísto matrikáře průběh sňatečního obřadu.

došlo při výkonu státní správy, který na ně byl přenesen zákonem. Zákon pak výslovně pod pojem úřední osoby zahrnuje také notáře a exekutory, při výkonu některých jejich činností.

Výklad pojmu úřední osoba obsahuje také trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.), který za úřední osobu v § 127 odst. 1 považuje:

- a) soudce,
- b) státního zástupce,
- c) prezidenta České republiky, poslance nebo senátora Parlamentu České republiky, člena vlády České republiky nebo jinou osobu zastávající funkci v jiném orgánu veřejné moci,
- d) člena zastupitelstva nebo odpovědného úředníka územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci,
- e) příslušníka ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážníka obecní policie,
- f) soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce,
- g) notáře při provádění úkonů v řízení o dědictví jako soudního komisaře,
- h) finančního arbitra a jeho zástupce,
- i) fyzickou osobu, která byla ustanovena lesní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží,

pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů.²¹

Někteří autoři považují vymezení úřední osoby v trestním zákoníku za směrodatné pro celý právní řád. Bližším zkoumáním však nutně dojdeme k závěru, že tuto definici nelze použít paušálně, jelikož v souladu s koncepcí

²¹ Duchovního církve by bylo možné podřadit patrně pod pojem „odpovědného úředníka jiného orgánu veřejné moci, pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů“. Jak bylo výše naznačeno, přiznání práva konat církevní sňatky byla církvi svěřena pravomoc ověřovat jeho průběh, tuto část definice tedy církev naplňuje. Nicméně, zásadní otázkou se jeví, zda lze církev považovat za orgán veřejné moci. Akceptujeme-li výklad pojmu orgán veřejné moci podle vykonávané činnosti, tedy že duchovní při výkonu sňatečního procesu vykonává veřejnou moc, jak to bylo výše naznačeno, pak je církev možné v daném případě (při osvědčovací funkci duchovního) považovat za orgán veřejné moci. Přistoupíme-li však na argumentaci R. Gyuriho, že duchovní při sňatečním obřadu nevykonává v žádné jeho fázi veřejnou moc, tak nesprávný postup duchovního v tomto procesu nelze považovat za nesprávný úřední postup a činit stát odpovědným za nesprávný postup duchovního.

odpovědnosti dle trestního zákoníku jako odpovědnosti primárně fyzických osob nám totiž z pojetí úřední osoby dle trestního zákoníku vypadnou všechny právnické osoby. ZodpŠk však v přiřitatelnosti činnosti právnické osoby státu počítá.

V obecném smyslu by tak bylo možno podřadit pod pojem právnické osoby, již byl svěřen výkon státní správy i církev, již bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva uzavírat sňatky s přesahem do státního práva. Výkonem státní správy je zde pak osvědčovací funkce duchovního při sepisování protokolu o konání sňatku.

4. ZÁVĚR

Úkony spojené s přijímáním a odvoláváním svých duchovních patří do vnitřní, autonomní sféry církve, i když takto vzniklé vztahy mohou být připodobitelné k pracovněprávnímu vztahu.²² Soudy však mají pravomoc rozhodovat o záležitostech týkajících se těchto vztahů pouze v případě, kdy se jedná o majetkoprávní spory, kde se do popředí dostává soukromoprávní charakter těchto vztahů a v rámci takového řízení je možné, aby si soud sám posoudil otázku o platnosti rozvázání takového vztahu. Ve správním řízení, pokud však již bylo rozhodnuto, a to i vnitřním orgánem církve, ve sporu o platnost rozvázání služebního poměru, je správní orgán tímto rozhodnutím vázán a sám si úsudek o věci již netvoří.

Jak z výše uvedeného vyplývá, podmínky pro přijetí do církevních funkcí, tedy i do funkce duchovního, je zcela v gesci samotné církve a stát tyto podmínky aprobuje pouze v řízení o registraci církve. Dále se již na ustavování duchovních nijak nepodílí a bylo by to zásahem do autonomie církvi.²³

Právo uzavírat sňatky lze dle mého považovat za propůjčení výkonu státní správy církví.²⁴ Tato práva však mají pouze církve, které mají oprávnění k výkonu zvláštních práv. Veřejnoprávní úkoly tak vykonávají pouze tyto církve. Za veřejnoprávní úkol pak považuji vydání osvědčení o uzavření sňatku, jemuž byl duchovní, jako oddávající přítomen. Církevní autonomie na druhé straně zůstává v otázkách podmínek pro přijetí do funkce duchovního a jeho pověření oddáváním a podmínek pro konání sňatečního obřadu, i když podmínky dané státem pro právní následky převáží.

²² Ústavní soud však neurčil jasně povahu vztahu duchovního k církvi.

²³ KMEC, Jiří, KOSAR, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012. 1687, s. 991.

²⁴ Shodně GYURI, Róbert. Realizácia štátnej správy cirkví a náboženských spoločností v podmienkach Slovenskej republiky. In KIOVSKÁ, Mária. (ed.) Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach: Košice, 2008. s. 283.

Ve světle výše uvedených úvah je na místě otázka, o vhodnosti termínu „církevní“ sňatek, když rozdíl ve sňatečním procesu je pouze v osobě oddávajícího. Totiž, pod pojmem církevní sňatek je lehce představitelná situace, kdy stát uzná manželství za uzavřené, byl-li sňateční obřad proveden před orgánem církve podle jejích vlastních předpisů, bez jakéhokoliv zásahu státu. Jakýmkoliv zásahem je zde myšlena povinnost předložení jakýchkoliv náležitostí před či po obřadu orgánu veřejné moci. V současné právní úpravě se tak nejedná o respekt státu vůči obřadu církve, ale jeho poloviční kontrola.

Literature:

- GYURI, R.: Realizácia štátnej správy cirkví a náboženských spoločností v podmienkach Slovenskej republiky. In KIOVSKÁ, M. (ed.): Pocta profesorovi Gašparovi, Univerzita Košice: Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2008. s. 277 – 289.
- GYURI, Róbert. Verejnoprávna subjektivita cirkví a náboženských spoločnosti na Slovensku. *Revue církevního práva*, 2013, č. 1. s. 33 – 48.
- KOLÁŘOVÁ, Marie. Povaha vnitřních předpisů církve. *Právní rozhledy*, 2012, č. 2. s. 54 an.
- KOLÁŘOVÁ, Marie. Služební poměr duchovních cirkví a náboženských společností. *Právní rozhledy*, 2011, č. 6, s. 211 an.
- KMEC, J. et al.: Evropská úmluva o lidských právech. Komentář, Praha: C. H. Beck, 2012, 1687 s.
- MOLEK, Pavel. Právo na spravedlivý proces. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 573.s.
- PŘIBYL, Stanislav. Vnitrocírkevní autonomie v rozhodování ústavních soudů České republiky a Slovenské republiky o služebním poměru duchovních. *Revue církevního práva*, 2005, č. 1. s. 40 – 55.
- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi.

- Zákon č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška ministerstva vnitra č. 207/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení ÚS ze dne 17. 1. 2007, sp. zn. I. ÚS 611/06.
- Usnesení ÚS ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. III. ÚS 136/2000.
- Nález ÚS SR ze dne 31. 1. 2001, sp. zn. III. ÚS 64/00.
- Usnesení ÚS SR ze dne 10. 10. 1995, sp. zn. II. ÚS 128/95.
- Rozhodnutí NS ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3049/2006.
- Rozhodnutí NS ze dne 11. 9. 2008, sp. zn. 21 Cdo 702/2007.
- Rozhodnutí NS ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1487/2003.
- Rozhodnutí NSS ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 5 As 25/2005.
- Rozhodnutí NSS ze dne 7. 7. 2006, sp. zn. 6 Ads 33/2005.

Contact – email

lucia.madlenakova@upol.cz